

LITE 14

KHAN 7.12.03

§ 426

MASKUN
VAMMAISPOLIITTINEN OHJELMA

MASKUN KUNNAN VAMMAISPOLIITTINEN OHJELMA

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2. VAMMAISNEUVOSTO MASKUN KUNNAN ORGANISAATIOSSA	4
3. VAMMAISJÄRJESTÖT	5
4. TIEDOTTAMINEN JA TIEDONSAANTI.....	6
5. ESTEETÖN YMPÄRISTÖ.....	7
6. ITSENÄISEN ELÄMÄN TUKIPALVELUT	9
7. TERVEYSPALVELUT JA LÄÄKINNÄLLINEN KUNTOUTUS	15
8. PÄIVÄHOITO	17
9. KOULULAISTEN ILTAPÄIVÄHOITO	17
10. OPETUS.....	17
11. VAPAA-AIKATOIMINTA.....	19

1 JOHDANTO

Valtioneuvoston selonteko vammaispolitiikasta annettiin 2006 eduskunnalle, jonka mukaan suomalainen vammaispolitiikka perustuu kolmeen keskeiseen periaatteeseen:

1. **Vammaisten henkilöiden oikeus yhdenvertaisuuteen.**
2. **Vammaisten henkilöiden oikeus osallisuuteen**
3. **Vammaisten henkilöiden oikeus tarpeellisiin palveluihin ja tukitoimiin.**

Ohjelman tavoitteena on vammaisten kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksien ja tasa-arvon edistäminen sekä heidän täysivaltaistumisensa. Tavoitteeseen pyritään tuomalla vammaisten ihmisten tarpeita hallinnon tietoon ja käyttöön sekä arvioimalla hallinnon ratkaisuja vammaisten ihmisten kannalta.

Valtakunnallinen vammaisneuvosto on laatinut vammaispoliittisen ohjelman "Kohti yhteiskuntaa kaikille". Tämä on ollut pohjana paikallisesti laadittavalle vammaispoliittiselle ohjelmalle. Vammaispoliittinen ohjelma on kokonaisuus, joka koskettaa monia elämän alueita ja joka konkretisoi toimenpide-ehdotuksien avulla niitä ongelmakohtia, joita yhteistyöllä voidaan parantaa.

Vammaisneuvosto nimesi työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia vammaispoliittinen ohjelma Maskuun. Työryhmä koostui vammaisneuvoston jäsenistä ja virkamiehistä. Pohjatyo on tehty Turun vammaispoliittisen ohjelman pohjalta. Sosiaali-, tekniseltä-, ja sivistystoimelta pyydettiin lausunnot. Ohjelma on hyväksytty kunnanhallituksessa 25.8.2003. Jatkossakin ohjelman toteuttamisessa tarvitaan runsaasti yhteistyötä sekä päättäjien, viranhaltijoiden että vammaisjärjestöjen kanssa.

Asumispalvelusäätiö ASPA on tehnyt 2007 kahdeksan kunnan alueella vammaisten ihmisten ja mielenterveyskuntoutujien asumisesta ja asumiseen liittyvistä palvelutarpeista selvityksen, jonka toimenpidesuosituksia pyritään noudattamaan Maskussa.

Toimenpide-ehdotukset:

- Kotiin tulevan avun ja tuen turvaaminen eri tavoin vammaisille ihmisille ja mielenterveyskuntoutujille
- Väliaikainen asuminen ja asumisvalmennus omaishoidon tukitoimena
- Kehitysvammaisten ihmisten asumispalvelujen kehittäminen
- Erityisryhmien kanssa työskentelevän henkilökunnan täydennyskoulutus ja verkostoituminen
- Sosiaalihuollon henkilökunnan ohjeistaminen palvelusuunnitelmien ja erityishuolto-ohjelmien laadinnassa

- Kodin ulkopuolisen päivä- ja harrastustoiminnan kehittäminen
- Asuinympäristön esteettömyys.

2. VAMMAISNEUVOSTO MASKUN KUNNAN ORGANISAATIOSSA

Lain vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä. Kunnan on huolehdittava siitä, että kunnan yleiset palvelut soveltuvat myös vammaiselle henkilölle.

Vammaispalvelulain mukaan kunnanhallitus voi asettaa vammaisneuvoston, jonka tehtävänä on edistää ja seurata kunnallishallinnon eri aloilla tapahtuva toimintaa vammaisten henkilöiden kannalta. Perusturvalautakunta ehdottaa vaalikaudeksi vammaisneuvostoon 8 jäsentä, puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Kunnanhallitus asettaa vammaisneuvoston perusturvalautakunnan ehdotuksesta ja nimeää vammaisneuvostoon oman edustajansa.

Jäsenet ja varajäsenet edustavat eri vammaisjärjestöjä, kunnan edustajana ja sihteerinä toimii perusturvaosaston nimeämä virkamies. Ennen vammaisneuvoston nimeämistä pyydetään muun muassa seuraavilta vammaisjärjestöiltä tai vammaisia edustavilta tahoilta ehdotukset jäseniksi: Killin kehitysvammaisten tukiyhdistys, cp-vammaiset, näkö- ja kuulovammaiset, keuhkovammaiset, alzheimer- ja autistipotilaat, puhe- ja kommunikaatiohäiriöiset, liikuntavammaiset ja mielenterveyskuntoutujat. Sekä lasten että aikuisten edustajia tulee olla mukana. Vammaisneuvoston tulee toimia myös niiden vammaisryhmien edustajana, jotka eivät ole edustettuna vammaisneuvostossa. Vammaisneuvosto kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa.

Vammaisneuvoston sihteerinä toimii perusturvaosaston nimeämä virkamies, jonka tehtävät on määriteltävä vammaisneuvoston toimintaohjeessa. Sihteerin tehtäviin kuuluvat vammaisneuvoston toimialaan kuuluvat valmistelu-, esittely- ja täytäntöönpanotehtävät, vammaisia koskevien asioiden seuranta, yhteydenpito sekä vammaisjärjestöihin että viranomaisiin, tiedotus- ja koulutustoiminta sekä muut vammaisneuvoston määräämät tehtävät. Käytännössä myös yleinen neuvonta vammaisasiissa kuuluu sihteerin tehtäviin.

Vammaisneuvosto on yhteyslenkki vammaisjärjestöjen ja kunnan hallintokuntien välillä. Sen **tarkoituksena** on edistää yhteistoimintaa viranomaisten, vammaisten henkilöiden ja vammaisjärjestöjen välillä. Vammaisneuvosto pyrkii vaikuttamaan valtuuston, kunnanhallituksen ja lautakuntien päätöksiin niin, että vammaisten tarpeet huomioidaan.

Vammaisneuvoston **tehtävänä** on edistää vammaisten ihmisten tasa-

arvoista osallistumista yhteiskunnan eri toimintoihin kuten koulutukseen, työhön, sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä kulttuuri- ja harrastustoimintaan. Toiminnallaan vammaisneuvosto pyrkii sellaiseen asenneilmastoon, että vammaiset ja pitkäaikaissairaat otetaan itsestään selvästi huomioon kaikessa Maskussa tehtävässä suunnittelussa niin, että erityisratkaisuja tarvitaan mahdollisimman vähän.

Lain mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että vammaisille tarkoitetut palvelut ja tukitoimet järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Vammaisten tarpeet tulevat huomioitua vähäisimmin kustannuksin ja yleensä vaivattomimmin, mikäli jo asioiden valmisteluvaiheessa niihin varaudutaan. Tämän vuoksi viranomaisten taitoa käyttää vammaisneuvoston asiantuntemusta hyväkseen tulee kehittää. Toisaalta tulee kehittää myös palvelujen käyttäjien halukkuutta ja mahdollisuutta sekä positiivisen että negatiivisen palautteen antamiseen.

Toimenpide-ehdotukset

- *Kunnan lautakuntien ja hallintokuntien tulee käyttää vammaisneuvoston asiantuntemusta kaikissa vammaisia koskevissa asioissa ja että se on suositeltavaa tehdä asioiden valmisteluvaiheessa. Lautakunnat voivat myös kutsua vammaisneuvoston edustajia kokouksiinsa.*

3. VAMMAISJÄRJESTÖT

Turun seudulla toimii yli 50 vammais- ja kansanterveysjärjestöä sekä neljä valtakunnallista vammaisliittoa. Järjestöjen toiminta keskittyy kerho- ja kursitoimintaan, leiritoimintaan, tukitoimintaan, tiedotukseen, ennalta ehkäisyyn, kuntoutukseen jne. Turussa toimii lisäksi vammaisjärjestöjen tai niiden paikallisosastojen yhteistyöelimenä Turun Seudun Vammaisjärjestöjen Neuvottelukunta. Useat vammaisjärjestöt tarjoavat jäsenilleen kuntoutus- ja liikuntapalveluita, vertaistukea, leiritoimintaa, neuvontaa ja ohjausta, virkistystoimintaa ja toimivat etujärjestönä etujen ja oikeuksien ajamisessa vammaisille.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteiden saavuttaminen vaatii kunnissa useiden eri tahojen yhteistyötä sekä kunnan sisällä, kuntien kesken että seudullisesti. Erityisryhmien palvelut pyritään tuottamaan kuntaa suuremmalla väestöpohjalla, joka on myös kunta- ja palvelurakennelainsäädännön tarkoitus. Myös yksityisillä, yleishyödyllisten yhteisöjen ja järjestöjen palveluilla sekä omais- ja lähimmäistyöllä on tärkeä rooli palvelujen tuottamisessa.

Toimenpide-ehdotukset

- *Tehostetaan vammaisjärjestöjen asiantuntemuksen hyödyntämistä.*
- *Yleishyödyllisten yhteisöjen ja vammaisjärjestöjen tuottamat palvelut tulee ottaa osaksi maskulaista palvelukokonaisuutta.*

4. TIEDOTTAMINEN JA TIEDONSAANTI

Omaa elinympäristöä koskevan tiedon saanti ja mahdollisuus sosiaaliseen kanssakäymiseen ovat perusedellytyksiä ihmisen täysivaltaiselle osallistumiselle, vaikuttamiselle ja todellisen elämänhallinnan kehittymiselle.

Viranomaisten toimintaa ja tiedottamista ohjaavia lakeja ovat mm **kuntalaki ja hallintolaki sekä laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista**. Kunnan on tiedotettava asukkailleen vireillä olevista asioista, niitä koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä, tehdyistä ratkaisuksista ja niiden vaikutuksista. Viranomaisten on myös annettava neuvoja, otettava huomioon sosiaalihuollon asiakkaan toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä selvitettävä asiakkaalle hänen oikeutensa ja velvollisuutensa. Edelleen muistutetaan, että erilaisten käyttäjäryhmien palvelu edellyttää räätälöityä viestintää. Vammaiset, vanhukset, lapsiperheet, jne. tarvitsevat erilaisia tietoja heille soveltuvassa muodossa.

Vammaisten ihmisten tiedonsaantia ja kommunikointia vaikeuttavia tai ne kokonaan estäviä vammoja ovat mm. kuulo- ja näkövammot, kuurosokeus, afasia, dysfasia, autismi, kehitysvammot, cp-vammaisuus ja aivovammot. Ne vaikeuttavat tai estävät kokonaan tavanomaisella tavalla tapahtuvan ihmisten välisen kommunikoinnin ja tiedonvaihdon. Pelkästään suullinen tai kirjallinen tiedotus ei ole riittävää.

Varsinais-Suomen Näkövammaiset ry toimittaa jäsenilleen äänikasetteja ajankohtaisista asioista. Näkövammaisten tärkeä tiedotuskanava on radio. Näkövammaisten Keskusliitto ry toimittaa pyydettäessä viikoittaiset radio-ohjelmat pistekirjoituksella. Näkövammaisjärjestön piirissä toimiva kerho on aktiivisesti kehittämässä sähköistä tiedonvälitystä, esim. lehtien lukua tietokoneen avulla.

Syntymäkuuroilla on usein vaikeuksia lukemisessa ja kirjoittamisessa. Kuuroille onkin tiedonsaannin kannalta tärkeä apuväline viittomakieliset videotiedotteet, joiden hankkimiseen tarvitaan avustusta. Televisiossa esitetään viitotut uutiset, valtakunnallisesti on myös ollut tavoitteena saada televisioon suomenkielisiä tekstitettyjä ohjelmia.

Kehitysvammaisilla on yhteiskunnallisen tiedottamisen suhteen lähes samoja ongelmia kuin näkövammaisilla. Kehitysvammaisten Tukiliitto ry julkaisee Selkouutiset-lehteä. Selkokielliset tekstit palvelevat myös monia muita ryhmiä.

Palveluista tiedottamisen vaikeutena on asiakkaan tavoittaminen. Varmimmin tiedottamisen tavoitteet saavutetaan suullisella, henkilökohtaisella tiedottamisella. Vammaiset henkilöt kokevat usein, että he eivät saa tietoja palveluista, jolleivät osaa erityisesti kysyä ja tällöin tieto on kerättävä monista eri lähteistä. Vammaisten lasten ja heidän perheidensä kohdalla on erityisesti noussut esille ongelmat tiedonkulussa. Vammaisia ja pitkäaikaissairaita koskevista sosiaaliturvaetuuksista säädetään 17 laissa, eri etuuksia on 40.

Asiasta keskustellaan myös valtakunnallisesti ja palveluohjauksesta on tehty lakiehdotus.

Vammaisneuvosto tiedottaa vammaisjärjestöille mm. lakimuutoksista, koulutustilaisuuksista ym. yleisistä asioista. Järjestöjen tehtävänä on tiedottaa asiat edelleen jäsenistölleen. Vammaisneuvosto järjestää myös tilaisuuksia, joiden tavoitteena on tiedottaa yhteiskunnan järjestämistä palveluista ja saattaa viranomaiset ja palvelujen käyttäjät vuoropuheluun.

Turun alueen vammaisneuvostojen tarkoitus on järjestää yhteiskokouksia vähintään kerran vuodessa. Tarkoituksena on saada aikaan luonteva tiedonkulku ajankohtaisista asioista. Kokouksiin tulisi kutsua niin valtakunnallisia- kuin kunnallisiakin päättäjiä.

Toimenpide-ehdotukset

- *Maskun kuntaan valmistellaan tiedotusmuotoja, jotka palvelevat vammaisten erityisryhmiä kuten aistivammaisia ja kehitysvammaisia.*
- *Tiedotteissa, esitteissä ja julkaisuissa tulee niiden luettavuuden ja ymmärrettävyyden varmistamiseksi käyttää selkeää tekstityyppiä, selkeitä värejä ja mahdollisimman selkeää yleiskieltä.*
- *Vammaisneuvosto valmistelee oman sivun kunnan kotisivulle siten, että kuntalaiset voivat antaa myös palautetta tämän kanavan kautta.*
- *Vammaisneuvoston esityslistat toimitetaan internetiin*
- *Kunnan henkilökuntaa tulee kouluttaa eri tavoin vammaisten ihmisten kanssa tapahtuvaan vastavuoroiseen kommunikointiin, erityisesti laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista on välttämätöntä selvittää tarkoin kaikille sosiaalialalla työskenteleville*
- *Vammaisneuvoston uudet jäsenet tulee perehdyttää vammaisneuvoston toimintaan*
- *Uusia luottamushenkilöitä koulutettaessa vammaisneuvoston jäsenien tulee olla mukana perehdytystilaisuuksissa*
- *Kunnan tulee vammaisten henkilöiden olosuhteiden edistämiseksi lain mukaan toimia yhteistyössä mm. eri vammaisjärjestöjen kanssa.*

5. ESTEETÖN YMPÄRISTÖ

Vuoden 2000 alussa voimaan astunut uusi **maankäyttö- ja rakennuslaki** selkiyttää vammaisten huomioonottamista kaikessa suunnittelussa ja rakentamisessa. Maankäyttö- ja rakennuslaki siihen liittyvine asetuksineen sekä Suomen rakentamismääräyskokoelman määräykset velvoittavat suunnitteli-

joita ja rakentajia ottamaan huomioon kaikki väestöryhmät. Uusi laki korostaa myös kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksien parantamista erityisesti asioiden valmisteluvaiheessa.

Laissa (5§) esitetään alueiden käytön suunnittelun tavoitteet, joiden mukaan tavoitteena on vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävään vaikutusten arviointiin perustuen edistää turvallisen, terveellisen, viihtyisän, sosiaalisesti toimivan ja eri väestöryhmien, kuten lasten vanhusten ja vammaisten tarpeet tyydyttävän elin- ja toimintaympäristön luomista. Laissa esitetään myös rakentamiselle asetettavat vaatimukset: Rakennuksen tulee olla tarkoitustaan vastaava, korjattavissa, huollettavissa ja muunneltavissa, sekä sen mukaan kun rakennuksen käyttö edellyttää, soveltua myös sellaisten vammaisten käyttöön, joiden kyky liikkua ja toimia on rajoittunut.

Liikkumisesteettömästä rakentamisesta säädetään maankäyttö- ja rakennusasetuksessa (53§), jonka mukaan hallinto- ja palvelurakennuksen sekä muussa rakennuksessa olevan sellaisen liike- ja palvelutilan, johon tasavärvön näkökulmasta kaikilla on oltava mahdollisuus päästä sekä niiden rakennuspaikan, tulee soveltua myös niiden henkilöiden käyttöön, joiden kyky liikkua tai muuten toimia on rajoittunut.

Ympäristöministeriö yhdessä eri tahojen kanssa lisää esteettömän rakentamisen ja rakennetun ympäristön edistämiseksi tarvittavaa informaatio-ohjausta".

Yleiskaavan tarkoituksena on kunnan yhdyskuntarakenteen ja maankäytön yleispiirteinen ohjaaminen sekä toimintojen yhteensovittaminen. Siinä esitellään tavoitellun kehityksen periaatteet ja osoitetaan tarpeelliset alueet rakentamisen ja maankäytön perustaksi. Vammaisten, lapsiperheiden ja vanhusten kannalta palvelujen saatavuudella on suuri merkityksensä. **Asemakaavassa** voidaan määrätä myös esim. invapysäköintipaikoista vieraspaikkojen tapaan sekä näkövammaisten kannalta mahdollisimman turvalliseksi ympäristöksi valaistuksen ja kadun kalustuksen suhteen.

Tekninen osasto pyrkii ohjaamaan suunnittelua siten, että määräykset ja ohjeet otetaan huomioon. Virasto pyytää vammaisneuvostolta lausuntoja rakennuslupa-asioissa. Uuden maankäyttö- ja rakennuslain mukainen aloituskokous mahdollistaa sen, että suunnittelijoille voidaan antaa tarkempia mm. liikkumisesteettömyyttä koskevia ohjeita, niissäkin asioissa, jotka eivät lupapiirustuksissa näy. Rakennettaessa ja rakennuksia korjattaessa tulisi huomioida esim. värienkäytön selkeys ja voimakkaat kontrastit esim. kynnyksissä, rappusissa ja hissien oviaukoissa.

Monissa Euroopan maissa pyritään suosimaan elinkaarirakentamista, jolloin ohjauskeinona on käytetty mm. suurempia lainoja sekä yleisohjeita tietystä määrästä elinkaariasuntoja. Elinkaariasunto pitää sisällään kolme toimivuusvaatimusta:

- pääsisäänkäynnin yhteydessä ei saa olla askelmia, portaita tai jyrkkiä rinteitä
- asunnon sisääntulotasossa tulee olla tilaa (keittiö, olohuone, wc/ kylpyhuone ja yksi makuuhuone) ja huoneiden mitoituksen tulee olla riittävä

pyörätuolin kääntymiselle.

- sisääntulotason ovien, käytävien ja läpikulkutilojen tulee olla riittävän leveitä pyörätuolille.

Talven liukkaus ja runsaat lumet rajoittavat liikuntaesteisten päivittäistä toimintaa ja ovat terveydellinen riskitekijä. Erityisesti turvallinen vammaisten ja vanhusväestön liikkuminen talvisin tulee turvata teiden ja katujen hiekoituksella. Invapysäköintipaikkoja tulee olla riittävästi ja niiden tulee olla määräysten mukaiset.

Toimenpide-ehdotukset

- *Kaavoitussuunnittelussa tulee pyytää lausunto vammaisneuvostolta.*
- *Rakennussuunnittelun ja rakennussuunnitelmien toteutuksen esteettömyysseurantaa tulee valvoa rakennuslupien yhteydessä.*
- *Asunnon ja asuinympäristön tulee soveltua eri elämäntilanteisiin. Asuntojen tulee olla rakenteeltaan sellaisia, että niitä voidaan helposti muuttaa eri elämäntilanteisiin sopiviksi.*
- *Yhteistyötä teknisen toimen ja sosiaalitoimen välillä tulee tehostaa vammaisten asumispalveluita kehitettäessä.*
- *Keskustan täydennysrakentamisessa tulee ottaa erityisesti huomioon vammaiset ja iäkkäät asukkaat, jolloin palvelut ovat lähellä ja mahdollistavat osaltaan itsenäisen elämän.*
- *Yleisten saniteettitilojen rakentamisessa tulee ottaa huomioon liikunta- vammaiset.*
- *Oikein mitoitettuja ja merkittyjä Invapysäköintipaikkoja tulee olla keskustan alueella riittävästi (julkiset rakennukset, liikkeet yms).*

6. ITSENÄISEN ELÄMÄN TUKIPALVELUT

Yhteiskunnan ensisijainen velvollisuus on järjestää **yleiset palvelunsa** niin, että ne ovat kaikkien kansalaisten ulottuvilla. Toissijaisena tulevat täydentävät palvelut. YK:n yleisohjeisiin on kirjattu periaatteeksi, että täydentäviä palveluita järjestettäessä palvelut toteutetaan tavanomaisten palveluorganisaatioiden toimesta ja niiden sisällä. Jos vammainen henkilö ei pysty toimimaan valtaväestön ehdoilla rakennetussa palvelujärjestelmässä, hänelle tulee taata selviytymisedellytykset muilla palvelu- ja tukitoimilla. Niiden tarkoituksena on edistää vammaisten henkilöiden omatoimista selviytymistä ja integroitumista yhteiskuntaan.

Vammaispalvelulain mukaiset palvelut ja tukitoimet on jaettu kahteen ryhmään, subjektiivisiin- ja määrärahasidonnaisiin oikeuksiin. Subjektiivisiin oikeuksiin kuuluvat ne palvelut ja tukitoimet, jotka ovat vaikeavammaisten

henkilöiden itsenäisen suoriutumisen kannalta välttämättömiä. Näitä ovat vaikeavammaisten kuljetuspalvelut niihin kuuluvine saattajapalveluineen, tulkkipalvelut, palveluasuminen, asunnon muutostyöt, asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet, henkilökohtainen apu ja päivätoiminta. Näiden palveluiden osalta kunnalla on erityinen sitova järjestämisvelvollisuus riippumatta määrärahoista. Toiseen ryhmään kuuluvat ne palvelut ja tukitoimet, joita kunta järjestää talousarviossa esitettyjen määrärahojen puitteissa kunnassa esiintyvän tarpeen mukaisesti. Vammaispalvelulain mukaisista palveluista vastaa perusturvalautakunta. Sosiaalityöntekijän vastuualueena ovat vammaispalvelut. Sosiaalipalvelupäällikkö vastaa kehitysvammahuollosta.

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan lausunnossa on todettu, että **psykkinen sairaus** on yleensä pitkäaikainen ja aiheuttaa monenlaista haittaa toimintakyvylle. Käytännössä vammaispalvelulain soveltamisesta psyykevammaisiin on ollut epäselvyyttä koko maassa. Valiokunta toteaa, että psyykkisesti sairaiden tulee olla tasa-vertaisessa asemassa muiden vammais- ja sairausryhmien kanssa vammaispalveluja toteutettaessa. Mielenterveyspalveluista vastaa ensisijaisesti terveydenhuolto yhdessä sosiaalitoimen kanssa. Mielenterveyspalveluita pyritään kehittämään yhdessä terveydenhuollon kanssa laatimalla mm. mielenterveyspalvelujen kokonaissuunnitelma.

Vammaispalvelulain mukaiset palvelut/ Subjektiiivinen oikeus palveluihin

1. Vaikeavammaiselle on järjestettävä kohtuulliset kuljetuspalvelut
- vaikeavammaisena pidetään henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa, eikä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia voi käyttää julkisia kulkuvälineitä

- työ-, opiskelu- ja vapaa-ajan matkat

Saattajapalvelua myönnetään vaikeavammaiselle, joka tarvitsee toisen henkilön apua niin paljon, että taksin tai invataksin kuljettajan apu ei riitä.

2. Tulkkipalvelut

Vaikeasti kuulovammaisten, kuulo- ja näkövammaisten sekä puhevammaisten mahdollisuutta saada tulkkipalveluja on parannettu vuoden 2007 alusta. Kuurosokeilla tulkkipalvelujen vähimmäistuntimäärä on 360 tuntia ja kuulovammaisten sekä puhevammaisten 180 tuntia kalenterivuodessa. Tulkkipalvelut siirtyvät kunnilta kelalle 1.9.2009. Palvelujen vähimmäistuntimäärät säilyvät ennallaan.

3. Palveluasumista on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle, joka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa jatkuvaluonteisesti, vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti ja joka ei ole jatkuvan laitoshuollon tarpeessa.

4. Asunnon muutostyöt ja asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet

Vaikeavammaiselle henkilölle on korvattava asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän vamman tai sairauden johdosta välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista.

5. Henkilökohtainen apu

Vammaispalvelulain uudistus henkilökohtaisesta avusta tulee voimaan 1.9.2009.

Henkilökohtaista apua on järjestettävä sellaiselle vaikeavammaiselle henkilölle, joka pitkäaikaisen tai etenevän vamman tai sairauden vuoksi tarvitsee välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua suoriutuakseen päivittäisistä toiminnoista. Välttämättömästä ja toistuvasta toisen henkilön avun tarpeesta on kyse silloin kun tarve on sekä määrällisesti runsasta, että silloin kun se on jatkuvaluonteista tai määrällisesti vähäisempää, mutta toistuvaa.

Henkilökohtainen apu kohdistuu niihin toimiin, jotka henkilö tekisi itse, mutta ei niistä vamman tai sairauden vuoksi selviä. Henkilökohtaisen avun tarkoitus on auttaa vaikeavammaista henkilöä omien valintojensa toteuttamisessa niin kotona kuin kodin ulkopuolella

-päivittäisissä toimissa

-työssä ja opiskelussa

-harrastuksissa

-sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä.

Henkilökohtainen apu on subjektiivinen oikeus asiakkaalle ja maksuton vammaispalvelulain mukainen palvelu.

6. Päivätoiminta

Päivätoiminta on järjestettävä työikäiselle henkilölle, jonka toimeentulo perustuu pääosin sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin. Lisäksi edellytetään, että henkilöllä on erittäin vaikea toimintarajoite. Päivätoimintaa on järjestettävä mahdollisuuksien mukaan viitenä päivänä viikossa tai tätä harvemmin, jos kykenee osallistumaan työtoimintaan osaisa-aikaisesti.

Päivätoiminnan järjestämisen lähtökohta on, että henkilö ohjataan ensisijaisesti työtoimintaan ja päivätoimintaa järjestetään kaikkein vaikeimmin vammaisille henkilöille, joilla ei henkisen toiminnan vajavuuden vuoksi ole edellytyksiä suoriutua työtoiminnasta.

Päivätoiminta on erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluva maksuton sosiaalipalvelu

Määrärahasidonnaiset vammaispalvelut

7. Sopeutumisvalmennus on tarkoitettu vammaisen henkilön ja hänen lähiympäristönsä sosiaalisen toimintakyvyn edistämiseen.

8. Muita vammaispalveluita

-päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet (joita henkilö tarvitsee liikkumisessa, viestinnässä ja henkilökohtaisessa suoriutumisessa kotona ja vapaa-ajan toiminnoissa)

-ylimääräiset vaatekustannukset

-ylimääräiset erityiskustannukset (esim. erityisravinto).

Vammaispalvelulain mukaan vammaisen henkilön tarvitsemien palvelujen ja tukitoimien selvittämiseksi on ilman aiheetonta viivytystä laadittava palvelusuunnitelma.

Yksilöllisesti laadittavien palvelusuunnitelmien laatiminen on myös keino parantaa tiedonsaantia yhteiskunnan palveluista. Palvelusuunnitelmien laadinnassa tärkeää on asiakkaan oma vastuu ja oikeus. Palvelujen järjestämisessä otetaan huomioon asiakkaan elämäntilanne ja pyritään etsimään parhaat ratkaisut luomalla palvelukokonaisuus, joka perustuu palvelusuunnitelmaan ja yhteistyöhön muiden viranomaistahojen ja yhdistysten kanssa. Palvelusuunnitelma tarkistetaan uusien elämäntilanteiden mukaan.

Palvelusuunnitelmasta on riittävän yksityiskohtaisesti käytävä ilmi asiakkaan yksilöllinen tilanne niiltä osin kuin se vaikuttaa palvelujen sisällöstä, järjestämisestä ja määrästä päättämiseen.

Kehitysvammaisten palvelut (erityishuolto)

Erityishuollon tarkoituksena on edistää kehitysvammaisen henkilön suoriutumista päivittäisistä toiminnoista, hänen omintakeista toimeentuloaan ja sopeutumistaan yhteiskuntaan sekä turvata hänen tarvitsemansa hoito ja muu huolenpito.

Erityishuoltoon kuuluvia palveluksia ovat: Tutkimus, joka käsittää erityishuollon yksilöllisen suunnittelun ja toteuttamisen edellyttämät lääketieteelliset, psykologiset ja sosiaaliset selvitykset ja soveltuvuuskokeet, terveydenhuolto, tarpeellinen ohjaus, kuntoutus sekä toiminnallinen valmennus, työtoiminnan ja asumisen järjestäminen sekä muu vastaava yhteiskunnallista sopeutumista edistävä toiminta, apuneuvot ja apuvälineet, yksilöllinen hoito ja muu huolenpito, henkilön aviopuolison, vanhempien, ja muiden perheenjäsenten, muun huoltajan tai hänelle muuten läheisen henkilön ohjaus ja neuvonta, tiedotus erityishuoltopalveluksista, kehityshäiriöiden ehkäisy sekä muu vastaava erityishuollon toteuttamiseksi tarpeellinen toiminta.

Lyhytaikaishoitoa sekä tilapäistä päivähoitoa järjestetään vammaisille lapsille, nuorille ja aikuisille yksilöllisen tarpeen mukaan

Tutkimus, ohjaus, neuvonta ja virkistys

Varsinais-Suomen Erityishuoltopiirissä (tai muussa terveydenhuollossa) tehdään lääketieteelliset, psykologiset ja sosiaaliset tutkimukset ja selvitykset, joiden pohjalta laaditaan kuntoutus- ja palvelusuunnitelma kehitysvammaisille. Kunnan oma kehitysvamma-asioista vastaava ohjaaja on yhteistyössä hoitavaan tahoon huoltajan tai edunvalvojan suostumuksella sekä vastaa kehitysvammaisten yksilöllisestä hoidosta, huolenpidosta, ohjauksesta ja neuvonnasta, omaisten ohjauksesta, neuvonnasta ja tiedottamisesta.

Erityistä huomiota on kiinnitettävä ensitiedon tärkeyteen ja omaisten tukemiseen, kun perheeseen syntyy kehitysvammaisen lapsi. Kehitysvammahuollon ohjaaja vastaa myös yksilöllisten hoito- ja palvelusuunnitelmien laadinnasta ja niiden toteuttamisesta sekä siitä, että kaikille erityishuollon tarpeessa oleville laaditaan erityishuolto-ohjelma. Kunta maksaa kehitysvammaisille vuosittain leiriavustuksen.

Asumispalvelut

Maskussa kehitysvammaisten asumispalvelut on järjestetty pääosin Luukan palvelukeskuksessa, jossa kehitysvammaisten palveluasunnot on sijoitettu erilliseen asumissoluun, missä on oma sisäänkäynti sekä pienimuotoiset työ-

ja vapaa-aikatilat sekä pyykinpesutilat. Asumispalvelut toteutetaan niin, että kehitysvammaiset saavat yksilöllisen hoidon ja muun huolenpidon kaikkina viikonpäivinä sekä lisäksi järjestetään yövalvonta palvelukeskuksen toimesta. Kehitysvammaisille järjestetään myös asumisharjoittelua ja työhön valmistusta sekä muuta virikkeitä antavaa toimintaa. Tarvittaessa asumispalveluita ostetaan erityishuoltopiiriltä sekä muilta palvelun tuottajilta. Maskuun rakennetaan 2010 kolmen kunnan yhteinen kehitysvammaisten palvelukoti Kehitysvammaisten Palvelusäätiön toimesta.

Työ- ja päivätoiminta

Pikkolon toimintakeskus huolehtii aikuisten kehitysvammaisten työtoiminnasta ja osasta nuorten kehitysvammaisten koululaisten aamu- ja iltapäivähoidosta. Työtoiminnan tavoitteena on tarjota mielekästä kuntouttavaa työtä ja toimintaa vammaisille. Työtehtäviä on hankittu myös yksityisiltä yrityksiltä, joten on etsittävä määrätietoisesti lisää yhteistyökkykyisiä yrityksiä. Kehitysvammahuollon ohjaaja vastaa käytännön työtoiminnan yksilöllisestä suunnittelusta ja ohjauksesta. Jos työtoiminta hankitaan yksityisiltä yrityksiltä, toteutetaan työtoiminta kehitysvammaohjaajan ohjauksessa ja valvonnassa. Kunnan hallintokuntia ja laitoksia kehoitetaan toimimaan yhteistyössä kehitysvammahuollon ohjaajan kanssa erilaisten aputehtävien "räätälöinnissä" vammaisille henkilöille. Mikäli kehitysvammaainen työskentelee Luukan palvelukeskuksessa tai muussa kunnan työpisteessä, laatii kehitysvammaohjaaja hänelle yksilöllisen työjärjestyksen. Yksityisiltä palvelun tuottajilta ostetaan tarvittaessa kehitysvammaisten ja mielenterveyskuntoutujien työtoimintapalveluja yksilöllinen tarpeen mukaan. Työtoimintaan osallistuvalla maksetaan työosuusraha.

Työ- ja päivätoimintaa kehitetään tulevan yhteistoiminta-alueen puitteissa.

Työ- ja päivätoimintaa on pyrittävä kehittämään nykyaikaa vastaavaksi, esim. atk-työt. Eräänä toimintamuotona voisi olla erilaiset siivous- ja puhdistustyöt kunnan alueella (pihapartio). Jo nyt toteutetaan aputoita ruokahuollossa ja lähettitehtävissä.

Toimintakeskukselle hankitaan asianmukaiset tilat.

Mielenterveyskuntoutujat

Mielenterveyden häiriöt ovat suurin työkyvyttömyyden aiheuttaja tällä hetkellä. Yleensä palvelut kanavoituvat ns. normaalikanavia, kuten toimeentulotuen ja Kelan kautta. Tärkeä toimija on terveydenhuolto. Mielenterveyskuntoutujat käyttävät Rasion mielenterveystoimiston palveluja.

Mielenterveyskuntoutujat syrjäytyvät helposti työmarkkinoilta ja heidän toimeentulonsa on usein heikko. Mielenterveyskuntoutujien osalta onkin lisääntyvää tarvetta kuntouttavan työtoiminnan lisäämiseen, joka ostetaan ulkopuolisilta palvelun tuottajilta. Mielenterveyskuntoutujille järjestetään kuntouttavaa työtoimintaa tarvittaessa yhteistoiminnassa Raina-säätiön kanssa. Arkipäivän toiminnoista ja asioinnista selviytymiseen sekä mm. lakisääteisten etuuksien järjestämiseen tarvittaisiin tukihenkilö- tai muu vastaava järjestelmä. Apua tarvitaan myös asioiden hoitoon sairaalajaksojen aikana. Palveluasumista on järjestetty Luukan palvelukeskuksessa ja tukiasumista vanhus-ten tukiyhdistyksen asunnoissa sekä ostettu ulkopuolisilta. Tukiasumista sekä ohjausta on kehitettävä yhdessä terveydenhuollon viranomaisten kanssa.

Lyhytaikaishoidon ja tilapäishoidon järjestäminen

Omaisten jaksamisen kannalta lyhytaikaishoidon kehittäminen on erityisen tärkeää. Tämän vuoksi henkilöiden palvelusuunnitelmissa tulee olla suunnitelma lyhytaikaishoidon järjestämisestä. Lyhytaikais- ja tilapäishoito järjestetään pääasiassa Luukan palvelukeskuksessa sekä ostetaan tarvittaessa yksityisiltä palvelujen tuottajilta ja erityishuoltopiiriltä. Palvelusetelin käyttöä olisi harkittava jatkossa tilapäisasumisessa.

Lyhytaikais- ja tilapäishoidossa huomioidaan asiakkaan yksilölliset tarpeet niin, että aamuisin on riittävä valvonta ja iltahoito järjestetään pääsääntöisesti n. klo 20.00 asti, jonka jälkeen valvonnasta huolehtii palvelukeskuksen henkilöstö. Myös viikonloppuisin huolehditaan riittävästä valvonnasta.

Uuden asumispalveluyksikön valmistuttua tilapäishoitoon varataan yksi huoneisto ja valvonnasta huolehtii asuntolan henkilökunta.

Omaishoidon tuki

Omaishoidontukea ja siihen kuuluvia palveluja voidaan antaa vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja muun huolenpidon turvaamiseksi, jos henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavan syyn vuoksi tarvitsee hoitoa ja muuta huolenpitoa, joka on mahdollista järjestää hoidettavan kotona. Avopalveluohjaajan vastuualueena on omaishoidontukiasiat.

Toimenpide-ehdotukset

- *Vammaisten palvelujen järjestämisessä on välttämätöntä kehittää poikkihallinnollista yhteistyötä.*
- *Kuljetuspalvelumatkojen tulee ulottua lähikuntiin.*
- *Vammaisten asumispalveluja tulee kehittää niin, että yksilöllinen hoito ja huolenpito pystytään turvaamaan ja heitä kyetään ohjaamaan itsenäiseen elämänhallintaan*
- *työ- ja päivätoimintamuotoja tulee kehittää vammaisten erilaisiin tarpeisiin.*
- *henkilökohtaisen avun toteuttamisessa tulee olla vaihtoehtoisia järjestämistapoja, jolloin vammaisen henkilö voi tarpeensa mukaan valita esim. joko avustajan työnantajana toimimisen ja /tai ulkopuolisen palveluntuottajan tuottaman palvelun tai palvelun hankkimisen palvelusetelin avulla.*
- *Teknisen toimen ja sosiaalitoimen yhteistyötä tulee kehittää vammaisten palveluasumisesta ja työtoimintaa suunniteltaessa.*
- *Lyhytaikaishoidon vaihtoehtoja tulee kehittää. Tällöin tulee huomioida myös kotona järjestettävä lyhytaikaishoito, joka ostetaan tarvittaessa myös ulkopuolisilta palvelun tuottajilta.*

- *Lyhytaikaishoidon järjestämisen vaihtoehdot tulee sisällyttää myös vammaisten ja kehitysvammaisten palvelusuunnitelmaan.*
- *Lakisääteiset omaishoidon vapaat järjestetään Luukan palvelukeskuksessa tai ostetaan ulkopuolisilta palvelun tuottajilta yksilöllisen tarpeen mukaan.*
- *Palvelusuunnitelma tulee saada toimivaksi yhteistyövälineeksi, joka perustuu asiakkaan osallistumiseen ja eri viranomais- ja toimijatahojen kiinteään yhteistyöhön. Toteuttamisesta vastaavat kehitysvammaisten osalta kehitysvammahuollon ohjaaja ja muiden vammaisten osalta vammaisasi- oista vastaava sosiaalityöntekijä.*
- *Kaikkien palvelujen järjestämisessä tulee korostaa asiakaslähtöisyyttä ja yksilöllisyyttä*

7. TERVEYSPALVELUT JA LÄÄKINNÄLLINEN KUNTOUTUS

Perusterveydenhuolto ja erikoissairaanhoidon muodostavat suomalaisen terveydenhuoltojärjestelmän perustan. Vammaisten ja pitkäaikaissairaiden terveydenhuolto on osa muuta terveydenhuoltoa.

Perusterveydenhuolto järjestetään Maskun terveyskeskuksessa ja erikoissairaanhoidon Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirissä. **TYKS**:ssä toimii useita kuntoutusohjaajia, jotka mm. toimivat yhdyshenkilöinä sairaalan, kotiympäristön ja -kunnan välillä. Palveluista tiedottamisen kannalta ongelmallisinta on siirtymävaihe hoitotaholta toiselle.

Vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten vanhemmilta tulleen palautteen mukaan palveluohjauksen tarve on erittäin suuri. Tämä koskee kaikkia palveluja, joita yhteiskunta rahoittaa. Myös tukea vanhemmuuteen kaivataan. Perheiden kohdalla on myös kiinnitettävä huomiota terveisiin sisaruksiin.

Aikuisten kuntoutus

Vaikeavammaisten kuntoutussuunnitelman tekeminen ja seuranta kuuluu terveydenhuollolle ja kuntoutuksen toteuttaminen Kelalle. Muiden kuntoutuksen tarve ja tuloksellisuus arvioidaan yhdessä asiakkaan kanssa ja sen pohjalta terveyskeskuksen kuntoutustyöryhmä päättää kuntoutuksen myöntämisestä.

Ostopalvelut

Terveydenhuolto pyrkii takaamaan kuntoutuksen kuntoutustyöryhmän suositusten mukaisesti. Terapiakerrat noudattavat hoidon tarvetta ja tuloksellisuutta.

Kela. Kelan järjestämään lääkinälliseen kuntoutukseen on oikeutettu sellainen vaikeavammainen, joka saa Kelan korotettua tai erityishoitotukea tai vammaistuen korotettuna tai erityisvammaistukena. Lääkinällistä kuntoutusta ovat esim. sopeutumis- ja kuntoutuskurssit sekä puhe-, musiikki-, ratsastus- ja liikuntaterapiat. Kurssille osallistumisen ajalta on mahdollisuus saada

kuntoutusrahaa.

Apuvälineet

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden hankinnasta päättää TYKS. Muita vammaispalvelulain mukaisia apuvälineitä on mahdollista saada, joita tarvitaan liikkumisessa, viestinnässä sekä henkilökohtaisessa suoriutumissa kotona tai vapaa-aikana. Erityisesti turvapuhelin tulisi olla vaikeavammaiselle maksuton apuväline.

Maskun kansanterveystyön kuntayhtymän kuntoutustyöryhmä käyttää päätösten perusteena Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin alueellista apuvälineiden suositusta.

Sairaanhoitovälineet ja -tarvikkeet

Terveystenhoito voi korvauksetta luovuttaa kotihoidossa oleville käytettäväksi sairaanhoidon ja omatoimisen selviytymisen kannalta tarpeellisia sairaanhoitovälineitä ja -tarvikkeita. Osa tarvikkeista jaetaan keskitetysti, osa terveyskeskuksesta.

Mielenterveyspalvelut

Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma 2000-2003 toimenpidesuosituksen mukaan kuntien mielenterveyspalvelut on järjestettävä saumattomasti ja monipuolisesti siten, että kuntakohtaiset tavoitteet ja työnjako eri palvelujen tuottajien kesken on sovittu kattavasti.

Mielenterveyspalvelujen kehittämissryhmän (STM) mielestä kuntien tai kuntayhtymien tulee tehdä kuntakohtaiset tai alueelliset mielenterveyspalvelujen kokonaissuunnitelmat osana sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaohjelmia. Maskun mielenterveyspalveluista tulee tehdä yksityiskohtainen suunnitelma, miten kunnassa toteutetaan mielenterveyspalvelut.

Toimenpide-ehdotukset

- *kunnan mielenterveyspalveluista on tehtävä kokonaissuunnitelma yhteistoiminnassa terveysviranomaisten kanssa.*
- *Potilasneuvonnan ja hoitoketjujen katkeamattomuus, joustavuus ja sujuvuus tulee taata.*
- *Eri hoitotahojen yhteistyötä tulee tehostaa.*
- *Hoitotarvikkeiden maksuttomassa jakelussa tulee noudattaa valtakunnallista tasoa.*
- *Terveyskeskuksen kuntoutustyöryhmä antaa kuntoutuspäätöksiä hoidon tarpeen mukaisesti.*
- *Vaativan laitospalvelun paikkoja tulee käyttää hoidon tarpeen mukaisesti.*
- *Asiakaspalautteen ja palvelujen laadun tarkkailua tulee lisätä.*

- *Terveyspalveluiden tuottajia muistutetaan vammaisjärjestöjen jakaman vertaistuen tärkeästä osasta vammaisten ja heidän perheidensä tukemisessa.*
- *Maskun kansanterveystyön kuntayhtymä kiinnittää huomiota vammaisten henkilöiden ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon, kuntoutukseen ja lainmukaisiin oikeuksiin terveydenhuollossa.*

8. PÄIVÄHOITO

Erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevia lapsia hoidetaan ja kuntoutetaan päivähoidossa integroituna tavallisissa päiväkotiryhmissä, ryhmäperhepäivähoitoryhmissä sekä hoitajan omassa kodissa tapahtuvassa perhepäivähoidossa erilaisten tukimuotojen avulla. Tukimuotoja ovat esimerkiksi lapsiryhmän pienentäminen, avustajan käyttö, kiertävän erityislastentarhanopettajan toteuttama yksilö- ja pienryhmätoiminta sekä päivähoitohenkilöstön ohjaus ja tuki. Erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevalle lapselle laaditaan erityispäivähoidon toiminta- ja kuntoutussuunnitelma yhdessä vanhempien ja lapsen hoidosta ja kuntoutuksesta vastaavan henkilökunnan kanssa. Toiminta- ja kuntoutussuunnitelman laatimisesta; tavoitteiden asettamisesta, menettelmistä, toteutuksesta ja arvioinnista vastaa kiertävä erityislastentarhanopettaja.

9. KOULULAISTEN ILTAPÄIVÄHOITO

Vammaisoppilaille iltapäivähoito on järjestetty joko päiväkodissa tai perhepäiväkodissa. Jotkut vammaiset lapset ovat iltapäivisin perhepäivähoidossa tai erillisessä koululaisten kerhossa. Joihinkin kerhoihin, joissa on useampia vammaisoppilaita, on sijoitettu lisäavuksi oman avustaja. Murrosikäisten ja vanhempien lasten iltapäivähoito järjestetään pääasiassa Pikkolossa.

Toimenpide-ehdotukset

- *Vammaisoppilaille tulee varata kerhotilat iltapäivähoidon järjestämiseksi.*
- *Muutakin kerhotoimintaa tulee kehittää esim. yhdessä koulujen ja yhdistysten kanssa, sillä monella vammaisella lapsella on tarve olla mukana vapaa-ajan toiminnassa, vaikka hänellä ei olisikaan varsinaista iltapäivähoidon tarvetta.*

10. OPETUS

Kunta on velvollinen järjestämään opetusta kaikille kunnassa asuville oppivelvollisuusikäisille lapsille. Vammaiset lapset ja nuoret käyvät koulua joko erityiskouluissa tai yleisopetuksen kouluissa. ***Yleisopetuksen*** kouluissa suorittaa oppivelvollisuuttaan myös vammaisia oppilaita, jotka selviävät yhdek-

sänvuotisessa peruskoulussa, mutta tarvitsevat opiskelun tueksi teknisiä apuvälineitä ja mahdollisesti henkilökohtaista avustajaa. Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus sinä vuonna, jona lapsi täyttää kuusi vuotta ja kestää 11 vuotta. **Pidennetty oppivelvollisuuden** piiriin voivat kuulua mm. aisti-, liikkumis- ja kehitysvammaiset, autistiset ja dysfaattiset lapset.

YK:n yleisohjeissa todetaan, että maiden tulee ryhtyä käytännön toimenpiteisiin, joilla turvataan kaikille vammaisille, pitkäaikaissairaille ja oppimisvaikeuksissa oleville lapsille, nuorille ja aikuisille yhdenvertaiset mahdollisuudet saada varhais-, perus-, keski- ja korkea-asteen sekä jatko- ja täydennyskoulutusta integroidussa ympäristössä. Mahdollisuus täyteen aikuisuuteen ja syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn edellyttää koulutusta ja harjaantumismahdollisuuksia lapsuuden ja nuoruuden aikana. Integraatiossa tarjotaan erilaisille lapsille ja nuorille mahdollisuus vuorovaikutukseen ikäistensä kanssa, mikäli se on lapsen edun mukaista.

Integraation kehittäminen Maskussa

Oppilaalle tulee antaa mahdollisuus mahdollisimman pitkälle selviytyä yleisopetuksessa tukitoimenpitein. Tukitoimia voivat olla mm. koulunkäyntiavustaja, osa-aikainen erityisopetus, koulukuljetus ja koulussa tarvittavien apuvälineiden hankinta.

Tehostettu tuki opetuksessa

Perusopetuksen kehittämishanke edellyttää ennen erityisopetukseen siirtoa jokaisen oppilaan kykyjen ja vaikeuksien selvittämistä yhdessä huoltajien kanssa. Tämä tarkoittaa, että pohdittaessa erityisopetukseen siirtoa on käytetty tukiovetusta, henkilökohtaista opetussuunnitelmaa (HOPS) johon kirjataan yksilökohtaiset tavoitteet, tehty selvitys oppimisvaikeuksista ja tavoitteiden muokkaamisesta. Elleivät nämä toimet ole auttaneet oppilasta saavuttamaan yleisopetuksen tavoitteita, niin sen jälkeen moni ammatillinen ryhmä käy tilanteen läpi ja tehdään tarvittavat selvitykset erityisopetukseen siirrosta. Erityisopetuspäätöstä tarkastellaan kahden vuoden välien ja vahvistetaan erityisopetuspäätös mikäli se on tarpeen oppilaan oppimisen kannalta. Tavoitteena on tuoda apu mahdollisimman varhaiseen vaiheeseen ja vasta viimeisenä keinona tehdä erityisopetuspäätös.

Pidennetty oppivelvollisuus

Päätöksen erityisopetukseen siirtymisestä tekee sivistystoimenjohtaja. Lapsen aloitettua koulunkäynnin **henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman** (HOJKS) laatimisesta vastaa koulun rehtori. Opettajat ja vanhemmat osallistuvat suunnitteluun. Ko. suunnitelma laaditaan koulunkäynnin alkaessa ja tarkistetaan tarvittaessa ja aina koulusiirtojen yhteydessä sekä koulunkäynnin nivelkohdissa. Suunnitelmassa selvitetään koulussa mahdollisesti tarvittavat rakenteelliset muutostyöt, kuljetuksen ja koulunkäyntiavustajien tarve, opetusjärjestelyt, osa-aikaisen erityisopetuksen tarve, terveydenhuolto, tarvittavat hoito- ja kuntoutuspalvelut sekä apuvälineet ja erityismateriaalit.

Kuntoutuslainsäädännön edellyttämän kuntoutussuunnitelman 16-18 -vuotiaille tekee erityiskoulu yhteistyössä terveydenhuollon, Kelan, työvoimatoimiston ym. kanssa.

Yleisopetuksessa on myös oppilaita, joilla on pitkäaikaissairauksia, kuten esim. diabetes, epilepsia, astma, jolloin oppilaan turvallisuus edellyttää yhteistyötä koulutoimen ja terveydenhuollon välillä.

Toimenpide-ehdotukset

- *Kartoitetaan yleisopetukseen integroitujen oppilaiden lukumäärä ja toteutetut tukitoimet.*
- *Opastetaan ja kannustetaan vanhempia löytämään lapselleen sopiva opetusmuoto.*
- *Kaikkien koulukiinteistöjä koskevien korjaus- ja uudisrakennustöiden yhteydessä tulee noudattaa liikkumisesteettömyyden vaatimuksia.*
- *Erityisopetusta on järjestettävä lain mukaan sitä tarvitseville.*
- *Vammaisille ja pitkäaikaissairaille oppilaille järjestettävän koululiikunnan tämän hetkinen tila tulee selvittää.*

11. VAPAA-AIKATOIMINTA

Nuoriso

Tavoitteena on, että vammaiset nuoret integroituisivat muiden nuorten joukkoon ja kaikki palvelut tulisi olla myös vammaisnuorten käytettävissä.

Liikunta

Liikunnan rooli ennaltaehkäisevänä ja kuntouttavana toimintana on erittäin tärkeä. Erityisryhmien liikuntaa kehitetään yhteistyössä eri hallintokuntien (terveys-, sosiaali-, koulu-, nuoriso- ja liikuntatoimi) kanssa ja yhdistysten kanssa. Vapaa-ajan vietossa vammaisten lasten ja nuorten liikkumista ja harrastamista saattaa rajoittaa se, ettei hänellä ole henkilökohtaista avustajaa. Avustajan puuttuminen saattaa myös osaltaan estää lapsen integroitumisen yhteiskuntaan, koska hän ei voi ilman apua osallistua koulun jälkeiseen harrastustoimintaan ja opetella itsenäiseksi.

Luukan palvelukeskuksessa on toteutettava vanhuksille ja vammaisille sopivaa kuntouttavaa liikuntaa ja hankittava sitä varten tarvittava kuntoiluvälineistö ja kuntohoitajapalveluita. Tämä parantaa omatoimista selviytymistä ja voi edistää liikuntakyvyn paranemista sekä mielen virkeyttä.

Toimenpide-ehdotukset

- *Vapaa-aikatoimi kartoittaa eri vammaisryhmien liikuntatarpeet ja huomioi ne toiminnassaan ja lausunnoissaan*
- *Tehostetaan yhteistyötä eri hallintokuntiin ja vammaisjärjestöihin. Vammaisjärjestöt tehostavat aloitteellisuuttaan liikunta-, kulttuuri- ja nuorisotoimeen.*
- *Kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntatilat tulee saada liikkumisesteettömiksi ja aisitivammaisille soveltuviksi.*
- *Liikunnan suunnittelussa tulee ottaa huomioon tasavertaisesti eri väestöryhmät. Erityisesti Luukan palvelukeskukseen tulee hankkia vammaisille ja "senioreille" sopivia kuntoiluvälineitä sekä fysioterapeutin palveluita.*